

2020/2129(INL)

25.11.2020

ADVIES

van de Commissie buitenlandse zaken

aan de Commissie juridische zaken

met aanbevelingen aan de Commissie over due diligence in het bedrijfsleven
en verantwoordingsplicht van ondernemingen
(2020/2129(INL))

Rapporteur voor advies (*): Raphaël Glucksmann

(Initiatief – artikel 47 van het Reglement)

(*) Procedure met medeverantwoordelijke commissies – Artikel 57 van het
Reglement

PA_INL

SUGGESTIES

De Commissie buitenlandse zaken verzoekt de bevoegde Commissie juridische zaken onderstaande suggesties in haar ontwerp-resolutie op te nemen:

1. merkt op dat de Unie op grond van artikel 21 van het Verdrag betreffende de Europese Unie gehouden is de universaliteit en ondeelbaarheid van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, zoals beschermd door het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) en het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (“het Handvest”), te bevorderen en te consolideren, en duurzame ontwikkeling en samenhang tussen haar externe optreden en het beleid van de Unie op andere terreinen te waarborgen; merkt op dat de Raad van de Europese Unie duidelijk heeft verklaard dat het naleven van de mensenrechten door ondernemingen bij al hun activiteiten en in de volledige toeleveringsketens onontbeerlijk is voor de verwezenlijking van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling; en onderkent dat de Europese burgers steeds meer eisen dat bedrijven een doeltreffend beleid voeren inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen;
2. merkt op dat de globalisering kansen biedt voor groei en ontwikkeling en de onderlinge afhankelijkheid van de samenlevingen heeft vergroot, waardoor een groeiend aantal producten voortkomt uit complexe transnationale toeleveringsketens en waardoor besluiten van EU-bedrijven die van herkomst zijn uit of actief zijn op de interne markt, van invloed kunnen zijn op de mensenrechten, de fundamentele vrijheden en het milieu; merkt op dat de Unie als het grootste handelsblok ter wereld het mondiale debat over de verantwoordingsplicht van ondernemingen moet leiden;
3. wijst erop dat de democratie, waarin de mensenrechten en fundamentele vrijheden worden beschermd, de enige staatsvorm is die verenigbaar is met duurzame ontwikkeling; merkt op dat corruptie en gebrek aan transparantie de mensenrechten ernstig ondermijnen; verzoekt de Commissie om in het kader van haar activiteiten op het gebied van extern beleid, waaronder handels- en investeringsovereenkomsten, steeds bepalingen en besprekingen over de bescherming van de mensenrechten op te nemen;
4. brengt in herinnering dat bedrijven in elke markteconomie worden gedreven door de motivatie om winst te maken, wat betekent dat de totale inkomsten hoger zijn dan de totale kosten; merkt echter op dat bij de besluitvorming van bepaalde bedrijven mogelijk onvoldoende aandacht wordt besteed aan de langetermijnkosten van het streven naar winst op de korte termijn, bijvoorbeeld wat de arbeidsomstandigheden en milieunormen betreft, hetgeen negatieve gevolgen kan hebben voor de mensenrechten en het milieu lager in de toeleveringsketen; overwegende dat het vaak het niveau van de primaire productie is waar zich mensenrechtenschendingen voordoen, met name bij het betrekken van grondstoffen en tijdens het productieproces, in een breed scala aan sectoren, met name in de winningsindustrie en in het kader van grote overnames in de agro-industrie en ontwikkelingsprojecten, en dat deze met name gevolgen hebben voor inheemse volkeren, lokale gemeenschappen en mensenrechten- en milieuactivisten; wijst erop dat de speciale rapporteur van de VN voor de rechten van inheemse volkeren recent heeft opgemerkt dat een striktere regulering van particuliere bedrijven essentieel is;

5. maakt er zich ernstige zorgen over dat nog altijd miljoenen mensen worden uitgebuit en vernederd doordat zij het slachtoffer zijn van gedwongen arbeid en op slavenarbeid gelijkende praktijken, en dat in 2019 wereldwijd van dit fenomeen is geprofiteerd door bepaalde ondernemingen, openbare of particuliere entiteiten of personen; is met name bezorgd over de onaanvaardbare situatie van de naar schatting 152 miljoen kinderen die kinderarbeid verrichten, van wie er 72 miljoen in gevaarlijke omstandigheden werken en van wie velen door geweld, chantage en andere onwettige middelen gedwongen worden te werken; wijst op de specifieke verantwoordelijkheid die bedrijven hebben om met name kinderen te beschermen en iedere vorm van kinderarbeid te voorkomen;
6. wijst erop dat de fundamentele arbeids-, sociale en economische rechten verankerd zijn in diverse internationale mensenrechtenverdragen, waaronder het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, de fundamentele arbeidsnormen van de IAO, het Europees Sociaal Handvest en het Handvest; benadrukt dat het recht op arbeid, op vrije keuze van een betrekking en op een vergoeding die werknemers en hun gezin een menswaardig bestaan verzekert, fundamentele mensenrechten zijn die zijn verankerd in artikel 23 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM); benadrukt echter dat ontoereikende arbeidsinspectie door de overheid, beperkte rechtsmiddelen, extreem lange werkdagen, hongerlonen, loonverschillen tussen vrouwen en mannen en andere vormen van discriminatie nog steeds aanleiding geven tot ernstige bezorgdheid in een toenemend aantal landen, met name in exportproductiezones;
7. wijst in dit kader op het belang van de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van vereniging en van vreedzame vergadering, met inbegrip van het recht om een vakbond op te richten en zich daarbij aan te sluiten, het recht op collectieve onderhandelingen en collectieve actie, alsmede het recht op een billijke vergoeding en op fatsoenlijke arbeidsomstandigheden, met inbegrip van gezondheid en veiligheid op het werk;
8. wijst erop dat het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en het recht op een onpartijdig gerecht fundamentele mensenrechten zijn die zijn verankerd in artikel 8 UVRM, artikel 2, lid 3, van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (BUPO), de artikelen 6 en 13 van het EVRM en artikel 47 van het Handvest; benadrukt dat de Unie in het kader van haar inspanningen om de mensenrechten wereldwijd te bevorderen, beschermen en eerbiedigen, moet bijdragen tot de bevordering van de rechten van slachtoffers van mensenrechtenschendingen en wanpraktijken die plaatsvinden als gevolg van handelspraktijken en die aangemerkt kunnen worden als strafbare feiten in derde landen, overeenkomstig Richtlijn 2011/36/EU¹ en Richtlijn 2012/29/EU² van het Europees Parlement en de Raad; wijst erop dat gerechtelijke autoriteiten een klacht van derden via veilige en toegankelijke kanalen moeten kunnen behandelen zonder dat zij voor represailles hoeven te vrezen;
9. beklemtoont dat in de leidende beginselen inzake bedrijfsleven en mensenrechten van

¹ Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad (PB L 101 van 15.4.2011, blz. 1).

² Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ van de Raad (PB L 315 van 14.11.2012, blz. 57).

de Verenigde Naties is neergelegd dat staten gehouden zijn bescherming te bieden tegen mensenrechtenschendingen op hun grondgebied en/of binnen hun jurisdictie door derden, waaronder bedrijven; betreurt dat sommige staten hun mensenrechtenverplichtingen niet zijn nagekomen; benadrukt voorts dat bedrijven de verantwoordelijkheid hebben om overal waar zij activiteiten ontplooiën de mensenrechten te eerbiedigen en nadelige effecten in verband met mensenrechten ten gevolge van hun activiteiten aan te pakken, onder meer door de slachtoffers mogelijkheden voor herstel te bieden;

10. wijst erop dat in de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de OESO-zorgvuldigheidsrichtsnoeren voor verantwoord ondernemerschap nader wordt toegericht hoe bedrijven nadelige effecten in verband met werknemersrechten, mensenrechten, het milieu, corruptie, consumentenrechten en ondernemingsbestuur in samenhang met hun activiteiten, toeleveringsketens of andere zakelijke relaties kunnen voorkomen en kunnen aanpakken; is van oordeel dat de wetgeving van de Unie geleidelijk en op constructieve wijze op de leidende beginselen inzake bedrijfsleven en mensenrechten van de Verenigde Naties en op die richtsnoeren moet voortbouwen; herinnert eraan dat sectoren met een hoog risico specifieke procedures en verplichtingen voor specifieke sectorale richtsnoeren zullen vereisen, in overeenstemming met de aanpak van de OESO, en dringt erop aan dat specifieke technische bijstand wordt verleend aan bedrijven in de Unie, in het bijzonder kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's), zodat zij aan de zorgvuldigheidseisen kunnen voldoen;
11. spreekt zijn steun uit voor de UNHCR-resolutie van 2014 waarbij een open intergouvernementele werkgroep werd opgezet met als mandaat een juridisch bindend internationaal instrument voor transnationale ondernemingen en andere bedrijven op te stellen om hun activiteiten overeenkomstig het internationaal recht inzake de mensenrechten te reguleren; juicht toe dat de commissaris voor Handel, Valdis Dombrovskis, op 2 oktober 2020 heeft aangekondigd dat de Unie dit proces weer zal oppakken; benadrukt het belang van een proactieve en zinvolle deelname van de Commissie en de lidstaten aan dit proces, mede gezien het belang dat de Unie hecht aan multilaterale oplossingen voor gemeenschappelijke problemen;
12. merkt op dat in diverse speciale rapporten van de Verenigde Naties over mensenrechtenverplichtingen met betrekking tot het recht op een veilig, schoon, gezond en duurzaam milieu is gewezen op het rechtstreekse verband tussen biodiversiteit en volledige eerbiediging van de mensenrechten, waarbij duidelijk is aangetoond dat verlies en achteruitgang van biodiversiteit ten koste gaan van het recht van mensen op leven, gezondheid, voedsel en water; merkt op dat de lidstaten partij zijn bij het Verdrag inzake biologische diversiteit;
13. wijst erop dat corruptie in het kader van gerechtelijke procedures desastreus kan zijn voor een eerlijke rechtsbedeling en de integriteit van de rechtspraak en een wezenlijke inbreuk kan vormen op het recht van personen op een onpartijdig gerecht, het recht op een eerlijke procesgang en het recht van slachtoffers op een doeltreffende voorziening in rechte; benadrukt dat corruptie kan leiden tot gevallen van systematische schending van de mensenrechten in de zakelijke context, bijvoorbeeld doordat personen de toegang wordt ontzegd tot goederen en diensten die overheden moeten verstrekken om aan hun mensenrechtenverplichtingen te voldoen of door de prijzen van die goederen en

diensten te verhogen, door onrechtmatige verwerving of toe-eigening van land door bedrijven aan te moedigen, of door het witwassen van geld te vergemakkelijken, of door het verlenen van onrechtmatige vergunningen of concessies aan bedrijven in de winningssector;

14. is ingenomen met de pogingen van een aantal bedrijven in de Unie, en met name met de inspanningen van kmo's, om zorgvuldigheidsprocedures toe te passen en hun beleid inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen toe te passen om de mensenrechten te eerbiedigen; is ingenomen met deze toegenomen inspanningen en met het diverse beleid en de diverse wetgeving die de lidstaten hebben vastgesteld om due diligence te bevorderen of te eisen; onderkent dat in sommige sectoren reeds gebruik wordt gemaakt van programma's, normen en certificeringsregelingen om te voldoen aan de mensenrechtenverplichtingen in de toeleveringsketens en om consumenten te helpen informeren die maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzaamheidscriteria bij hun aankoopbeslissingen meewegen; merkt echter op dat de mensenrechtensituatie van sommige werknemers weliswaar is verbeterd, maar dat er nog veel moet worden gedaan, aangezien op dit moment slechts 37 % van de bedrijven een zorgvuldigheidsbeleid in hun toeleveringsketen toepast en slechts 16 % van de bedrijven dit in de hele toeleveringsketen doet; benadrukt dat het bestaande beleid er niet altijd in is geslaagd om te beschermen tegen wanpraktijken als gevolg van handelspraktijken en te voorkomen dat deze plaatsvinden; verzoekt de Commissie met een wetgevingsvoorstel te komen om de bestaande lacunes te overbruggen;
15. merkt op dat de OESO heeft aangetoond dat bedrijven die proactief stappen hebben gezet om de risico's in verband met de COVID-19-crisis zo aan te pakken dat de nadelige gevolgen voor de werknemers en toeleveringsketens worden beperkt, een grotere waarde en veerkracht op de lange termijn ontwikkelen, wat hun levensvatbaarheid op de korte termijn en hun uitzicht op herstel op de middellange tot lange termijn verbetert;
16. merkt op dat diverse groepen belanghebbenden, bedrijven, ondernemingen en investeerders aandringen op bindende wetgeving op EU-niveau inzake zorgvuldigheid op het gebied van de mensenrechten, op de vaststelling van uniforme normen binnen de interne markt en op het waarborgen van een wereldwijd eerlijk speelveld en een grotere rechtszekerheid en bedrijfseconomische zekerheid; benadrukt dat de regelgevingsvereisten voldoende duidelijk moeten zijn om bedrijven in staat te stellen aan deze vereisten te voldoen; verzoekt de Commissie een grondige effectbeoordeling uit te voeren met het oog op een gedetailleerde analyse en geschiktheidscontrole met betrekking tot de extra kosten en verplichtingen en de gevolgen daarvan voor bedrijven in de Unie die voortvloeien uit de zorgvuldigheidseisen en relevante regels en voorschriften, met name door de opstelling door de Commissie van sectorspecifieke richtsnoeren voor bedrijven, met actieve en betekenisvolle participatie van de organen, bureaus en agentschappen van de Unie, relevante internationale organisaties, alsook het maatschappelijk middenveld, vakbonden, werknemers, gemeenschappen, bedrijven, mensenrechten- en milieuactivisten en inheemse volken;
17. benadrukt hoe belangrijk het is om van bedrijven uit derde landen die in de Unie actief

zijn te eisen dat zij voldoen aan de normen van de Unie op het gebied van due diligence; pleit voor aanvullende maatregelen, bijvoorbeeld een verbod op de invoer van producten die verband houden met ernstige mensenrechtenschendingen zoals dwangarbeid of kinderarbeid; dringt er in dit verband op aan de traceerbaarheid van de toeleveringsketens te versterken op basis van de oorsprongsregels van het douanewetboek van de Unie dat is vastgesteld bij Verordening (EU) nr. 952/2013 van het Europees Parlement en de Raad³;

18. verzoekt de Commissie met een voorstel te komen voor wetgeving inzake verplichte zorgvuldigheid op het gebied van de mensenrechten en het milieu voor bedrijven uit de Unie en bedrijven die gevestigd zijn of bedrijven uit derde landen die actief zijn binnen de interne markt, waarbij wettelijke verplichtingen worden opgelegd om negatieve effecten in hun hele toeleveringsketen vast te stellen, te beëindigen, te voorkomen en te verzachten, en doeltreffende toezichts- en handhavingsmechanismen in te stellen; herinnert eraan dat zorgvuldigheidsverplichtingen erop gericht moeten zijn op passende wijze te zorgen voor doeltreffende voorzieningen in rechte voor slachtoffers van mensenrechtenschendingen, met inbegrip van arbeidsrechten, en schendingen van milieunormen, onder meer door betere eerbiediging van dergelijke rechten en normen;
19. herinnert aan de noodzaak van één geharmoniseerd rechtskader van de Unie om te zorgen voor beleidscoherentie en een gelijk speelveld voor in de Unie gevestigde marktdeelnemers, en benadrukt dat het belangrijk is om gelijke normen op te leggen aan bedrijven uit de Unie en concurrenten uit de hele wereld, opdat bedrijven geen concurrentienadeel hebben omdat zij zich verantwoordelijk opstellen; herinnert er in dit verband aan dat bij de uitvoering van het handelsbeleid van de Unie ten volle rekening moet worden gehouden met het mensenrechtenbeleid en de zorgvuldigheidseisen van de Unie, onder meer bij de goedkeuring van handels- en investeringsovereenkomsten; benadrukt in dit verband de rol van de delegaties van de Unie in hun contacten met het bedrijfsleven en alle andere relevante belanghebbenden in derde landen bij de toepassing van de zorgvuldigheidseisen en normen van de Unie;
20. pleit ervoor dat due diligence, als vereist in de wetgeving van de Unie, wordt uitgebreid tot de potentiële of feitelijke negatieve effecten en schendingen die een bedrijf heeft veroorzaakt of waarmee het via zijn toeleveringsketen verbonden kan zijn;
21. pleit ervoor dat de Uniewetgeving alle bedrijven en alle sectoren omvat, met inbegrip van staatsbedrijven; pleit voor een evenredige benadering van de toekomstige verplichte zorgvuldigheidseisen van de Unie, waarin rekening wordt gehouden met het risico voor de mensenrechten, op basis van elementen zoals de activiteitssector, de omvang van de onderneming en de context van haar activiteiten in de toeleveringsketen; verzoekt om bijzondere vrijstellingen voor kmo's teneinde onevenredige administratieve en regelgevende druk voor deze kleine ondernemingen te voorkomen;
22. onderkent dat financiële instellingen via hun investeringsbeslissingen en -activiteiten ook invloed hebben op de mensenrechten en het milieu in de wereld; pleit er daarom voor dat de toekomstige zorgvuldigheidseisen ook moeten gelden voor de financiële instellingen, met inbegrip van de Europese Investeringsbank en de Europese Bank voor

³ Verordening (EU) nr. 952/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 9 oktober 2013 tot vaststelling van het douanewetboek van de Unie (PB L 269 van 10.10.2013, blz. 1).

Reikwijdte van de mensenrechten

23. vindt dat de zorgvuldigheidsverplichtingen gericht moeten zijn op het voorkomen van alle vormen van mensenrechtenschendingen die plaatsvinden als gevolg van handelspraktijken; herinnert eraan dat alle mensenrechten universeel, ondeelbaar, onderling afhankelijk en met elkaar verbonden zijn, en op eerlijke, billijke en niet-discriminerende wijze moeten worden bevorderd en geëerbiedigd;
24. pleit voor bindende Uniewetgeving inzake zorgvuldigheid voor de interne markt, op grond waarvan bedrijven de effecten die hun activiteiten hebben in kaart moeten brengen en moeten aanpakken om te zorgen voor volledige eerbiediging van alle internationaal erkende mensenrechten, waaronder ten minste de mensenrechten die verankerd zijn in de UVRM, de negen belangrijkste internationale mensenrechtenverdragen, de verklaring betreffende de fundamentele principes en rechten op het werk van de IAO en alle fundamentele IAO-verdragen, met inbegrip van het Verdrag betreffende inheemse en in stamverband levende volken, alsook het Europees Sociaal Handvest en het EVRM, die verbindend zijn voor de lidstaten van de Raad van Europa en krachtens het recht van de Unie en de gemeenschappelijke constitutionele tradities van de lidstaten ook verbindend zijn voor de EU-lidstaten;
25. merkt op dat het Handvest van toepassing is op alle wetgeving van de Unie en tevens geldt voor nationale autoriteiten als zij het recht van de Unie ten uitvoer brengen, zowel in de Unie als in derde landen;
26. merkt op dat kwetsbare groepen die gevaar lopen te worden gemarginaliseerd, onevenredig vaak het slachtoffer zijn van mensenrechtenschendingen als gevolg van handelspraktijken; benadrukt in dit verband dat alle rechten die de meest getroffen groepen krachtens het lokale, nationale of internationale recht genieten, moeten worden gewaarborgd, overeenkomstig artikel 5 van de VN-verklaring over de rechten van inheemse volken;
27. verzoekt de Commissie in dit verband grondig onderzoek te doen naar in Xinjiang gevestigde bedrijven die producten naar de Unie uitvoeren, teneinde mogelijke mensenrechtenschendingen vast te stellen, met name die welke verband houden met de onderdrukking van Oeigoeren;
28. herinnert eraan dat de VN-werkgroep bedrijfsleven en mensenrechten heeft gewezen op de gedifferentieerde en niet-evenredige effecten van handelsactiviteiten op vrouwen en meisjes, en heeft aangegeven van oordeel te zijn dat zorgvuldigheidseisen op het gebied van de mensenrechten zowel de feitelijke als de potentiële negatieve effecten van handelsactiviteiten op de rechten van vrouwen moeten omvatten;
29. herinnert eraan dat de speciale rapporteur van de VN voor mensenrechten en milieu heeft verklaard dat volledige uitoefening van de mensenrechten niet mogelijk is zonder dat het recht op leven, gezondheid, voedsel, water en ontwikkeling en het recht op een veilig, schoon, gezond en duurzaam milieu worden gewaarborgd; merkt op dat de speciale rapporteur ook heeft benadrukt dat het verlies aan biodiversiteit de volledige uitoefening van de mensenrechten belemmert en dat staten regels moeten vaststellen

met betrekking tot de schade aan de biodiversiteit die door particuliere actoren of overheidsinstanties wordt toegebracht; wijst erop dat de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in Resolutie 64/292 het recht op veilig en schoon drinkwater en op sanitaire voorzieningen erkend heeft als mensenrecht; beveelt aan ook de eerbiediging van die rechten in alle mogelijke wetgeving te waarborgen;

30. merkt op dat de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de mensenrechten en de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties hebben verklaard dat klimaatverandering negatieve gevolgen heeft voor de mogelijkheden van mensen om hun mensenrechten daadwerkelijk en ten volle uit te oefenen; benadrukt dat de staten bij de bestrijding van de negatieve gevolgen van de klimaatverandering gehouden zijn de mensenrechten te eerbiedigen; is van oordeel dat alle wetgeving inzake zorgvuldigheid in het bedrijfsleven in overeenstemming moet zijn met de Overeenkomst van Parijs;
31. merkt op dat er bedrijven zijn die natuurlijke hulpbronnen exploiteren op een wijze die niet alleen een grote uitdaging vormt op het gebied van duurzaamheid en milieuschade veroorzaakt, maar ook ernstige negatieve gevolgen heeft voor de sociale, economische, culturele, burger- en politieke rechten van plaatselijke gemeenschappen, en met name voor inheemse volken en minderheden; merkt op dat dergelijke zakelijke activiteiten inbreuk maken op het recht van volkeren op zelfbeschikking en het beginsel van permanente soevereiniteit over, toegang tot en controle over natuurlijke hulpbronnen, zoals verankerd in Resolutie 1803 (XVII) van de Algemene Vergadering van de VN; pleit ervoor dat in de toekomstige wetgeving wordt vastgelegd dat de lidstaten de activiteiten van bedrijven moeten reguleren in overeenstemming met hun verplichting om de in het Handvest van de Verenigde Naties neergelegde beginselen na te leven, waaronder de fundamentele beginselen van gelijkheid, non-discriminatie en zelfbeschikking van volkeren;
32. merkt op dat systemische corruptie in strijd is met de beginselen van transparantie, verantwoordingsplicht en non-discriminatie, en een ernstige belemmering vormt voor de daadwerkelijke uitoefening van de mensenrechten; herinnert eraan dat de lidstaten krachtens het Verdrag van de OESO inzake bestrijding van omkoping van buitenlandse ambtenaren bij internationale zakelijke transacties en het Verdrag van de Verenigde Naties tegen corruptie gehouden zijn om doeltreffende maatregelen ter voorkoming van corruptie ten uitvoer te leggen; benadrukt dat de bepalingen van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen corruptie deel zouden moeten uitmaken van de zorgvuldigheidsverplichtingen in de wetgeving;
33. merkt op dat er bedrijven zijn die ervan beschuldigd worden te profiteren van of zelfs medeplichtig zijn aan oorlogsmisdaden of misdaden tegen de menselijkheid, omdat zij zelf of hun zakelijke partners activiteiten hebben ontplooid in conflictgebieden of omdat zij zakelijke betrekkingen onderhouden met statelijke of niet-statelijke actoren die op enige plek in de wereld betrokken zijn bij een conflict; acht het wenselijk dat de bepalingen inzake zorgvuldigheid in de wetgeving ook ernstige inbreuken op het internationaal strafrecht en het internationaal humanitair recht omvatten waarvoor bedrijven rechtstreeks verantwoordelijk zijn, ter voorkoming van een aanzienlijk risico op ernstige mensenrechtenschendingen en ernstige inbreuken op het internationale recht; benadrukt de noodzaak van striktere zorgvuldigheidseisen voor bedrijven die actief zijn of zakelijke relaties onderhouden in conflictgebieden of voornemens zijn dat

te doen; verzoekt de Commissie en de lidstaten om nauwlettend toezicht te houden op bedrijven die op de interne markt actief zijn of middelen van de Unie ontvangen die vermeld worden in VN-rapporten of databanken met informatie over bedrijfsactiviteiten die verband houden met situaties die de internationale gemeenschap met zorg vervullen, met name geannexeerde of bezette gebieden, en dringt aan op een studie van de Commissie over dit onderwerp; pleit ervoor dat de toekomstige Uniewetgeving bedrijven verplicht zich te houden aan de Verdragen van Genève en de twee aanvullende protocollen, zoals verduidelijkt in de leidende beginselen inzake bedrijfsleven en mensenrechten van de Verenigde Naties, de verdragen van Den Haag en het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof;

Belangrijke aanbevelingen

Zorgvuldigheidsprocedure en -verplichtingen

34. beveelt aan de vereisten voor ondernemingen inzake verplichte zorgvuldigheid op het gebied van de mensenrechten en het milieu te baseren op de maatschappelijke verantwoordelijkheid om de mensenrechten te eerbiedigen, zoals neergelegd in de leidende beginselen inzake bedrijfsleven en mensenrechten van de Verenigde Naties; is van oordeel dat bedrijven de mensenrechten niet mogen schenden maar ervoor moeten zorgen dat deze worden geëerbiedigd en dat zij de negatieve gevolgen voor de mensenrechten die het gevolg zijn van hun activiteiten moeten aanpakken, hetgeen in de praktijk inhoudt dat zij moeten beschikken over een geïntegreerd mensenrechtenbeleid en moeten voorzien in een procedure voor zorgvuldigheid op het gebied van de mensenrechten en adequate maatregelen moeten vaststellen ter vergemakkelijking van de toegang tot doeltreffende mogelijkheden voor herstel in geval van mensenrechtenschendingen als gevolg van handelspraktijken, zonder het risico van vergelding; deze mogelijkheden voor herstel moeten genderresponsief zijn;
35. is van oordeel dat bedrijven moeten waarborgen dat hun activiteiten en inkooppraktijken de bescherming van de mensenrechten en milieurechten niet ondergraven; is van oordeel dat bedrijven niet mogen deelnemen aan, aanzetten tot of op enigerlei wijze een bijdrage mogen leveren aan beleidsmaatregelen of activiteiten die kunnen leiden tot mensenrechtenschendingen, en dergelijke maatregelen of activiteiten niet mogen bevorderen, verhullen of steunen; benadrukt dat bedrijven alles in het werk moeten stellen om negatieve gevolgen vast te stellen, te beëindigen, te voorkomen, te beperken, te monitoren en te verhelpen; wijst er nogmaals op dat procedures voor zorgvuldigheid doorlopende, preventieve en op risico's gebaseerde procedures zijn;
36. benadrukt dat de gevolgen van handelspraktijken voor de mensenrechten beïnvloed kunnen worden door bepaalde samenkomende factoren, zoals geslacht, leeftijd, etniciteit, godsdienst, seksuele geaardheid, handicap, sociale status, arbeidssituatie, betrokkenheid bij vakbonden, migranten-of vluchtelingenstatus, het behoren tot de inheemse bevolking, het verkeren in een conflictsituatie of een situatie van geweld, waardoor bepaalde rechthebbenden of kwetsbare groepen specifieke gevolgen ondervinden; pleit ervoor gendergelijkheid als een horizontale kwestie te benaderen en ervoor te zorgen dat bedrijven rekening houden met de mogelijk gedifferentieerde impact van hun activiteiten, zoals aanbevolen door de VN-werkgroep bedrijfsleven en mensenrechten in haar genderrichtsnoeren betreffende de leidende beginselen inzake

bedrijfsleven en mensenrechten; is van oordeel dat hier in het kader van procedures voor zorgvuldigheid, onder meer in de fase waarin een effectbeoordeling inzake de mensenrechten wordt uitgevoerd en tijdens beroepsprocedures, rekening mee gehouden moet worden;

37. vindt het belangrijk dat de omvang van de zorgvuldigheidsverplichtingen gebaseerd wordt op het risico van schendingen, waarbij ook rekening gehouden moet worden met het land, onder meer door middel van een analyse van de regionale en lokale mensenrechtencontext, en de activiteitensector; herinnert eraan dat in de leidende beginselen inzake bedrijfsleven en mensenrechten van de Verenigde Naties is vastgelegd dat bij de beoordeling van de ernst van de gevolgen van bedrijfsactiviteiten voor de mensenrechten drie factoren een rol spelen: de omvang van de gevolgen, de reikwijdte van de gevolgen en de vraag of de gevolgen onomkeerbaar zijn;

Transparantie, verslaglegging en monitoring en evaluatie aan de hand van mensenrechtenbenchmarks

38. merkt op dat risico's voor de mensenrechten en mensenrechtenschendingen contextspecifiek zijn en dat bedrijven om de risico's zorgvuldig te beoordelen en mensenrechtenschendingen te voorkomen, beperken en aan te pakken, hun voordeel moeten doen met zinvolle samenwerking met de getroffen rechthebbenden en gemeenschappen, evenals met betrouwbare, onafhankelijke, deskundige bronnen, waarvoor transparantie van cruciaal belang is; wijst in dit verband op de belangrijke rol van nationale mensenrechtenorganisaties, vakbonden, ngo's, toezichtsorganen inzake mensenrechten, zoals de Verenigde Naties, de IAO en de Raad van Europa, toezichtsmechanismen van de OVSE en het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten als belangrijke informatiebronnen en bronnen voor de verslaglegging; wijst erop dat de Uniewetgeving de ontwikkeling bevordert van omvattende en coherente methoden voor het beoordelen van de impact op de mensenrechten, het milieu en de klimaatverandering op basis van de bestaande internationale kaders met richtsnoeren (met name de leidende beginselen inzake bedrijfsleven en mensenrechten van de Verenigde Naties, de OESO-richtlijnen, de internationale gespecialiseerde organisaties en instrumenten van het maatschappelijk middenveld) en de EU-taxonomie voor duurzame financiering;
39. merkt op dat onafhankelijk toezicht op de effecten voor de mensenrechten en het milieu en de arbeidsomstandigheden in de toeleveringsketens van essentieel belang is om de risico's voor de mensenrechten, mensenrechtenschendingen en milieueffecten te kunnen beoordelen en dat de relevante belanghebbenden, met inbegrip van werknemers, vakbonden, mensenrechtenverdedigers en getroffen gemeenschappen, hier volledig bij moeten worden betrokken; benadrukt dat bepaalde groepen te maken kunnen krijgen met specifieke belemmeringen voor volledige betrokkenheid en participatie; merkt op dat bedrijven deze belemmeringen moeten aanpakken en ervoor moeten zorgen dat de rechthebbenden veilig kunnen participeren zonder dat zij voor represailles hoeven te vrezen;
40. merkt op dat due diligence ook vereist dat de doeltreffendheid van de procedures en maatregelen wordt gemeten door middel van adequate controles en dat de resultaten worden gepubliceerd, en dat onder meer op gezette tijden openbare evaluatieverslagen

over de procedures voor zorgvuldigheid in bedrijven en de resultaten daarvan moeten worden opgesteld in een gestandaardiseerd formaat op basis van een adequaat en coherent kader voor verslaglegging; pleit ervoor dat de verslagen gemakkelijk toegankelijk en beschikbaar zijn, met name voor de getroffen of mogelijk getroffen personen; stelt dat in het kader van de openbaarmakingsvereisten rekening moet worden gehouden met het mededingingsbeleid en het rechtmatige belang om interne zakelijke knowhow te beschermen en dat deze niet mogen leiden tot onevenredige belemmeringen of financiële lasten voor bedrijven;

41. benadrukt dat transparantie de kern moet vormen van en het belangrijkste leidende beginsel moet zijn voor het proces van tracering, monitoring en evaluatie, en dat betrokkenheid van en toezicht en controle door externe actoren onontbeerlijk zijn voor een zorgvuldige en zinvolle naleving door ondernemingen van de zorgvuldigheidseisen op het gebied van de mensenrechten en de evaluatie daarvan; dringt erop aan dat in de Uniewetgeving inzake zorgvuldigheid vereisten worden opgenomen inzake periodiek toezicht op de naleving van de procedures en de publicatie van lijsten van bedrijven die onder de wetgeving vallen, onder meer inzake het recht van beroep voor de betrokken bedrijven en de publicatie van verslagen over due diligence en evaluatieverslagen via openbare onlinedatabanken; is van mening dat deze verslagen toegankelijk moeten zijn op een gecentraliseerd platform;
42. is van mening dat transparantie gebaseerd moet zijn op het recht om te weten voor wie de gevolgen ondervindt van de commerciële activiteiten, met inbegrip van maar niet beperkt tot werknemers, vakbonden, maatschappelijke organisaties en vrouwenorganisaties, mensenrechtenverdedigers en inheemse volken, en consumenten; benadrukt dat deze informatie tijdig en op uitvoerige en eerlijke wijze ter beschikking van de belanghebbenden moet worden gesteld;

Contacten met belanghebbenden en rechthebbenden

43. merkt op dat rechthebbenden die het meest worden getroffen door mensenrechtenschendingen als gevolg van handelspraktijken vaak onvoldoende toegang hebben tot informatie over hun rechten en hoe zij die rechten binnen het eigen rechtsstelsel kunnen doen gelden en vaak niet weten hoe zij in contact kunnen komen met de overheidsorganen en organisaties die zich bezighouden met de bescherming en de handhaving van hun rechten; pleit ervoor dat bedrijven in de wetgeving worden aangespoord om tijdig en op zinvolle wijze een dialoog aan te gaan met alle getroffen belanghebbenden en hun vertegenwoordigers, met inbegrip van vertegenwoordigers van inheemse volken, landbouwers en werknemers, in alle fasen van de zorgvuldigheidsprocedure, van de ontwikkeling tot de monitoring en evaluatie;

Bescherming van klokkenluiders, mensenrechtenverdedigers en milieuactivisten en advocaten

44. pleit ervoor dat bedrijven doeltreffende waarschuwingsmechanismen invoeren; is van mening dat die door elke belanghebbende partij, waaronder vakbonden, consumenten, journalisten, maatschappelijke organisaties, advocaten, mensenrechten- en milieuactivisten en burgers, moeten kunnen worden gebruikt om het bedrijf te waarschuwen voor negatieve effecten en mensenrechtenschendingen; verzoekt de Commissie de Europese Ombudsman te raadplegen in verband met de begeleidende

maatregelen die nodig zijn ter ondersteuning van deze rol;

45. benadrukt dat in het kader van procedures voor openbaarmaking van informatie en klachtenprocedures de anonimiteit, de veiligheid en de fysieke en juridische integriteit van klokkenluiders gewaarborgd moeten worden, overeenkomstig Richtlijn (EU) 2019/1937 van het Europees Parlement en de Raad⁴;
46. betreurt het toenemende aantal aanvallen op mensenrechtenverdedigers en milieuactivisten en merkt op dat alleen al in 2019 572 aanvallen hebben plaatsgevonden, waarvan sommige de dood van of ernstige nadelige gevolgen voor de gezondheid van milieuactivisten hebben veroorzaakt; benadrukt dat staten op grond van artikel 12 van de verklaring van de Verenigde Naties over mensenrechtenverdedigers gehouden zijn om elke persoon bescherming te bieden tegen geweld, bedreiging, vergelding, discriminatie en andere willekeurige acties in verband met de uitoefening van zijn of haar legitieme recht om de mensenrechten te bevorderen; pleit ervoor dat de Commissie de mogelijk onderzoekt om een beschermingsmechanisme in te voeren overeenkomstig Richtlijn (EU) 2019/1937 en de verklaring van de Verenigde Naties over mensenrechtenverdedigers, om belanghebbenden en advocaten die verzoekers vertegenwoordigen te beschermen tegen juridische procedures, intimidatie en pogingen om hun het zwijgen op te leggen en hen ervan te weerhouden gerechtigheid te eisen;

Recht op een doeltreffende voorziening in rechte en gelijke toegang tot de rechter

47. wijst erop dat het recht op een doeltreffende voorziening in rechte een internationaal erkend mensenrecht is, dat is neergelegd in artikel 8 UVRM, artikel 2, lid 3, van het BUPO en de artikelen 6 en 13 van het EVRM, en tevens een grondrecht van de Unie is (artikel 47 van het Handvest); benadrukt dat niet bedrijven, maar staten gehouden zijn via gerechtelijke, administratieve, wetgevende of andere passende middelen te waarborgen dat personen die het slachtoffer zijn van mensenrechtenschendingen als gevolg van handelspraktijken waarvoor een bedrijf verantwoordelijk is, toegang hebben tot een doeltreffende voorziening in rechte, hetgeen ook in de leidende beginselen inzake bedrijfsleven en mensenrechten van de Verenigde Naties is vastgelegd; pleit er daarom voor dat de wetgeving staten verplicht ervoor te zorgen dat slachtoffers van schendingen als gevolg van handelspraktijken rechtsmiddelen worden geboden en dat de geleden schade wordt hersteld; benadrukt dat de markdeelnemers die de schade hebben veroorzaakt of daaraan hebben bijgedragen, moeten zorgen voor herstel, tenzij zij kunnen aantonen dat zij de nodige zorgvuldigheid hebben betracht en, gezien de omstandigheden, alle redelijke maatregelen hebben genomen om de schade te voorkomen; pleit ervoor dat in de wetgeving specifiek naar deze verplichting wordt verwezen, overeenkomstig de Eerste beginselen en richtsnoeren van de VN inzake het recht op verhaal en schadevergoeding van de slachtoffers van grove schendingen van het internationaal recht inzake de mensenrechten en ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht;
48. benadrukt dat bedrijven als onderdeel van hun zorgvuldigheidsbeleid overeenkomstig de verantwoordelijkheid van ondernemingen om de mensenrechten en het milieu te eerbiedigen, moeten voorzien in procedures voor effectief herstel, overeenkomstig

⁴ Richtlijn (EU) 2019/1937 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2019 inzake de bescherming van personen die inbreuken op het Unierecht melden (PB L 305 van 26.11.2019, blz. 17).

onderling overeengekomen parameters, van de nadelige effecten op de mensenrechten en het milieu die zij hebben veroorzaakt of waaraan zij hebben bijgedragen; pleit er daarom voor dat klachtenmechanismen op operationeel niveau legitiem, toegankelijk, voorspelbaar, billijk en transparant moeten zijn en in overeenstemming moeten zijn met de mensenrechten, gebaseerd moeten zijn op betrokkenheid en dialoog en een bron moeten vormen voor permanent leren, zoals neergelegd in leidend beginsel van de Verenigde Naties nr. 31; benadrukt dat dergelijke mechanismen nooit mogen worden gebruikt om de toegang tot de rechter te belemmeren via op de staat gebaseerde gerechtelijke of buitengerechtelijke klachtenmechanismen, en dat wanneer bedrijven een zorgvuldigheidsbeleid toepassen, dit hen niet ontslaat van hun aansprakelijkheid voor mensenrechtenschendingen die zij hebben veroorzaakt of waaraan zij hebben bijgedragen;

49. wijst erop dat temporele beperkingen en de toegang tot bewijsmiddelen, evenals genderongelijkheid, kwetsbaarheid en marginalisering grote praktische en procedurele belemmeringen kunnen vormen voor slachtoffers van mensenrechtenschendingen in derde landen, waardoor het voor hen moeilijker wordt om hun recht op een doeltreffende voorziening in rechte te laten gelden; merkt op dat ervoor moet worden gezorgd dat vrouwen evenveel baat hebben bij de beroepsmogelijkheden die aan rechthebbenden worden geboden; pleit ervoor dat alle wetgeving passende toegang tot voorzieningen in rechte voor slachtoffers bevordert, hetgeen inhoudt dat zodra een verzoeker een eerste vordering heeft onderbouwd, het reagerende bedrijf moet aantonen dat het aan zijn zorgvuldigheidsverplichtingen heeft voldaan en dat de schade en eventuele schendingen niet doordat het geen doeltreffend zorgvuldigheidsbeleid heeft toegepast, hebben plaatsgevonden;
50. wijst op het belang van het recht van personen die zich in een kwetsbare situatie bevinden op toegang tot een rechterlijke instantie, zoals neergelegd in artikel 13 van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap; herinnert eraan dat de lidstaten op grond van artikel 47 van het Handvest gehouden zijn om rechtsbijstand te verlenen aan degenen die niet over toereikende financiële middelen beschikken, voor zover die bijstand noodzakelijk is om de daadwerkelijke toegang tot de rechter te waarborgen;
51. pleit ervoor dat in de wetgeving richtsnoeren worden vastgelegd met betrekking tot elementen die moeten zorgen voor een doeltreffend, eerlijk en billijk operationeel klachtenmechanisme, opdat passende preventiemaatregelen worden vastgesteld, waaronder maatregelen om passende toegang tot herstelmiddelen te waarborgen; benadrukt dat het noodzakelijk is om de precieze bevoegdheid van de rechterlijke instanties van de lidstaten met betrekking tot de mogelijkheden voor herstel te verduidelijken;
52. benadrukt dat als een omvattend zorgvuldigheidsbeleid wordt toegepast, bedrijven op de lange termijn baat zullen hebben bij beter ondernemerschap waarbij de nadruk eerder op preventie ligt dan op het verhelpen van schade;
53. pleit ervoor dat de Commissie bij de ondersteuning van de rechtsstaat, goed bestuur en de toegang tot de rechter in derde landen prioriteit geeft aan de capaciteitsopbouw van lokale autoriteiten op de gebieden waarop de toekomstige wetgeving betrekking heeft,

in voorkomend geval;

Handhaving, civielrechtelijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid

54. onderstreept dat alle wetgeving inzake zorgvuldigheid adequaat door de bevoegde nationale administratieve en gerechtelijke autoriteiten en organen, bureaus en agentschappen van de Unie moet worden gemonitord en gehandhaafd met passende middelen, deskundigheid, verplichtingen en bevoegdheden, met inbegrip van de bevoegdheid om onderzoek te verrichten, overeenkomstig hun respectieve bevoegdheden; benadrukt dat de Commissie richtsnoeren moet publiceren met betrekking tot doeltreffende handhavingsmaatregelen op het niveau van de lidstaten, een EU-actieplan inzake bedrijfsleven en mensenrechten moet ontwikkelen en moet werken aan de ontwikkeling van instrumenten en opleidingsmateriaal over zorgvuldigheid op het gebied van de mensenrechten voor nationale en EU-instellingen en voor de EU-delegaties, die in contact moeten treden met bedrijven en relevante belanghebbenden in derde landen, alsook met de autoriteiten van derde landen om het bewustzijn te vergroten, instrumenten te delen en soortgelijke wetgeving te bevorderen in de gastlanden;
55. pleit ervoor dat de Uniewetgeving inzake zorgvuldigheid vereist dat de lidstaten voorzien in doeltreffende, evenredige en afschrikkende rechtsgevolgen, met inbegrip van sancties, op basis van de ernst van de fout door niet-naleving van de zorgvuldigheidsverplichtingen; onderstreept dat bemiddeling een doeltreffend en snel middel ter handhaving van de zorgvuldigheidsverplichtingen kan zijn; pleit ervoor dat de sanctieregeling van de Unie voor bedrijven die niet aan de eisen voldoen uitsluiting van deelname aan overheidsopdrachten en van toegang tot overheidsfinanciering omvat;
56. is ingenomen met de aankondiging dat het voorstel van de Commissie een aansprakelijkheidsregeling zal omvatten en pleit ervoor dat de toekomstige wetgeving bepalingen omvat inzake hoofdelijke aansprakelijkheid van bedrijven voor mensenrechtenschendingen en milieuschade die in rechtstreeks verband staan tot hun producten, diensten of hun activiteiten, tenzij de bedrijven de nodige zorgvuldigheid hebben betracht en alle redelijke maatregelen hebben genomen om de schade te voorkomen; benadrukt dat het strafrecht en de strafrechtspleging onmisbare instrumenten zijn om bescherming te bieden tegen ernstige schendingen; verzoekt de Commissie derhalve na te gaan of het mogelijk is om voor de ernstigste schendingen andere vormen van aansprakelijkheid op te nemen, waaronder strafrechtelijke aansprakelijkheid.

INFORMATIE OVER DE GOEDKEURING IN DE ADVISERENDE COMMISSIE

Datum goedkeuring	19.11.2020
Uitslag eindstemming	+: 57 -: 3 0: 8
Bij de eindstemming aanwezige leden	Alviina Alametsä, Alexander Alexandrov Yordanov, Maria Arena, Petras Auštrevičius, Traian Băsescu, Anna Bonfrisco, Reinhard Bütikofer, Fabio Massimo Castaldo, Susanna Ceccardi, Włodzimierz Cimoszewicz, Katalin Cseh, Tanja Fajon, Anna Fotyga, Michael Gahler, Kinga Gál, Giorgos Georgiou, Sunčana Glavak, Raphaël Glucksmann, Klemen Grošelj, Bernard Guetta, Márton Gyöngyösi, Sandra Kalniete, Dietmar Köster, Andrius Kubilius, Ilhan Kyuchyuk, David Lega, Miriam Lexmann, Nathalie Loiseau, Antonio López-Istúriz White, Claudiu Manda, Lukas Mandl, Thierry Mariani, David McAllister, Vangelis Meimarakis, Francisco José Millán Mon, Javier Nart, Gheorghe-Vlad Nistor, Urmas Paet, Demetris Papadakis, Kostas Papadakis, Tonino Picula, Manu Pineda, Kati Piri, Giuliano Pisapia, Jérôme Rivière, María Soraya Rodríguez Ramos, Nacho Sánchez Amor, Isabel Santos, Jacek Saryusz-Wolski, Andreas Schieder, Radosław Sikorski, Jordi Solé, Sergei Stanishev, Tineke Strik, Hermann Tertsch, Harald Vilimsky, Idoia Villanueva Ruiz, Viola Von Cramon-Taubadel, Witold Jan Waszczykowski, Charlie Weimers, Isabel Wiseler-Lima, Salima Yenbou, Željana Zovko
Bij de eindstemming aanwezige vaste plaatsvervangers	Assita Kanko
Bij de eindstemming aanwezige plaatsvervangers (art. 209, lid 7)	Heidi Hautala, Karin Karlsbro, Ivan Štefanec, Miguel Urbán Crespo

HOOFDELIJKE EINDSTEMMING IN DE ADVISERENDE COMMISSIE

57	+
ECR	Anna Fotyga, Assita Kanko, Jacek Saryusz-Wolski, Witold Jan Waszczykowski
GUE/NGL	Manu Pineda, Miguel Urbán Crespo, Idoia Villanueva Ruiz
NI	Fabio Massimo Castaldo, Márton Gyöngyösi
PPE	Alexander Alexandrov Yordanov, Traian Băsescu, Sunčana Glavak, Sandra Kalniete, Andrius Kubilius, David Lega, Miriam Lexmann, Antonio López-Istúriz White, Lukas Mandl, David McAllister, Vangelis Meimarakis, Francisco José Millán Mon, Gheorghe-Vlad Nistor, Radosław Sikorski, Ivan Štefanec, Isabel Wiseler-Lima, Željana Zovko
RENEW	Petras Auštrevičius, Katalin Cseh, Klemen Grošelj, Bernard Guetta, Karin Karlsbro, Ilhan Kyuchyuk, Nathalie Loiseau, Javier Nart, Urmas Paet, María Soraya Rodríguez Ramos
S&D	Maria Arena, Włodzimierz Cimoszewicz, Tanja Fajon, Raphaël Glucksmann, Dietmar Köster, Claudiu Manda, Demetris Papadakis, Tonino Picula, Kati Piri, Giuliano Pisapia, Nacho Sánchez Amor, Isabel Santos, Andreas Schieder, Sergei Stanishev
VERTS/ALE	Alviina Alametsä, Reinhard Bütikofer, Heidi Hautala, Jordi Solé, Tineke Strik, Viola Von Cramon-Taubadel, Salima Yenbou

3	-
ECR	Hermann Tertsch, Charlie Weimers
NI	Kostas Papadakis

8	0
GUE/NGL	Giorgos Georgiou
ID	Anna Bonfrisco, Susanna Ceccardi, Thierry Mariani, Jérôme Rivière, Harald Vilimsky
PPE	Michael Gahler, Kinga Gál

Verklaring van de gebruikte tekens:

+ : voor

- : tegen

0 : onthouding